

N:o 8.

Af herr **A. Bexell**, om ändring i § 28 af det genom Kongl. Maj:ts proposition n:o 2 framlagda förslag angående förändrad lydelse i vissa delar af nu gällande värnpliktslag.

Uti chefens för landtförvarsdepartementet anförande till statsrådsprotokollet den 14 oktober detta år framställes den frågan, huruvida »det af t. f. chefen för generalstaben utarbetade förslag till förbättrad härordning uppfyller de fordringar, hvilka *måste* ställas på *hvarje* härförfattning, eller att, på samma gång den är afpassad efter nationens förhandenvarande ekonomiska utveckling, tillika lemna garantier för ett lyckligt genomförande af den strid för det nationella oberoendet, som inom längre eller kortare tid kan förestå oss (sid. 25).» Denna fråga framställes, *men besvaras icke* af chefen för landtförvarsdepartementet. Ett i den meningen bestämdt svar, att intet tvifvel om denna försvarsordnings »betryggande» beskaffenhet skulle kunna med skäl yttras, eller att en tillförlitlig »garanti» för ett »lyckligt» krig i och med dess genomförande vore vunen, lär ock hvarken någon tänkande person begära eller någon kunnig militär vilja gifva. Det är icke frånvaron af ett *sådant* svar jag funnit anmärkningsvärd, men väl den omständigheten, att chefen för landtförvarsdepartementet *underlätit att ens uttala någon sin öfvertygelse eller förhoppning* i sådant afseende. Såvidt jag funnit, har chefen för landtförvarsdepartementet icke tilltrött sig att tilldela det förslag, han förordat, något högre vitsord, än att »det lär vara uppenbart, att med detsammas antagande förbättringar af genomgripande vigt och betydelse i den nuvarande försvarsorganisationen skulle vinnas».

Detta vitsord öfverensstämmer till innehållet med och skiljer sig till ordalagen föga från det omdöme, som nuvarande chefens för landtförsvarsdepartementet närmaste företrädare uttalade till statsrådsprotokollet den 4 januari 1892 angående det förslag, som framlades för detta års lagtima Riksdag, nemligen att äfven med det af herr statsministern, på »skäl af politisk natur», förordade tillvägagäendet »betydande förbättringar i landets försvarsväsende skola kunna åvägbringas». (Statsrådsprotokollet vid Kongl. Maj:ts proposition n:o 2 till 1892 års lagtima riksdag, sid. 63.)

Hvad åter dåvarande krigsministern tänkte om dessa af honom föreslagna förbättringar från synpunkten af ett »betryggande» försvar och en »garanti» för lycklig utgång af ett krig, hade han förut (samma statsrådsprotokoll, sid. 4) oförbehållsamt uttalat, i det han kraftigt afstyrkte att »skapa en försvarsorganisation, om hvars bristfällighet man från början är öfvertygad, och som sålunda förfelar just det mål, man afser att uppnå, eller tryggandet af landets oberoende».

Om det nu torde få anses oomtvistligt att, hur högt man än må »af politiska skäl» bemöda sig att uppskatta det företräde de å urtima Riksdagen föreslagna »förbättringarna» ega framför de för årets lagtima Riksdag framlagda, skilnaden mellan dem likväl icke är af den betydelse, att förre krigsministerns omdöme, derest det var väl grundadt i fråga om det senare förslaget, icke äfven skulle gälla om det förra, när båda betraktas från den angifna *hufvudsynpunkten*, nemligen fordringarna på ett verkligen betryggande försvar, som i sig bure »garantier för ett lyckligt genomförande af en strid för det nationella oberoendet», så lär jag icke sakna goda skäl för min åsigt, att Kongl. Maj:ts nu afgifna förslag till försvarsväsendets ordnande *icke* är af beskaffenhet att kunna tjena såsom grundval för en till sin effektivitet i någon mån definitiv lösning af försvarsfrågan.

Då jag tillika ej kan annat än, i vida högre grad än regeringen, fästa afseende vid de vidtutseende finansiella följderna af förslaget antagande, vid den brist på utredning af ärendet i detta hänseende, som vare sig i följd af brådskan eller af andra för mig okända anledningar vidlåder detta förslag, likasom dess tvenne föregångare, så är härmed förklaradt, att jag ej kan annat än på det lifligaste önska, att förslaget ej måtte af Riksdagen bifallas.

Skulle emellertid, i strid med folkets åsigter och vilja, ett svagt flertal inom Andra Kammaren medverka till ett, enligt min öfvertygelse, på alla våra inre förhållanden olycksdigert återverkande bifall till Kongl.

Maj:ts proposition, så vill jag ej hafva underlåtit att söka åstadkomma undanrödjandet af en ytterst vådlig bestämmelse i värnpligtslagen.

Som väl bekant är, qvarstå ännu i allt väsentligt oförändrade de år 1809 i regeringsformen inskrifna bestämmelserna om handläggningen af alla de ärenden, som angå rikets förhållanden till främmande magt — bestämmelser, som bemyndiga Kongl. Maj:t att utan Riksdagens samtycke börja krig, samt att utanför statsrådet, i närvaro af blott tre rådgifvare, besluta om alla slags afhandlingar och förbund med främmande magter; och är, enligt 105 § regeringsformen, sättet hvarpå dessa angelägenheter handhafvas så godt som fullständigt undandraget Riksdagens kontroll. Konstitutionsutskottet vid 1856—58 års riksdag yttrade om Konungens traktatsrätt, enligt § 12 regeringsformen, att en sådan bestämmelse »kan man väl möjligen ur äldre förhållanden förklara, men ej finna med grundlagens anda förenlig eller med dess öfriga stadganden följdriktigt sammanhängande». De många försöken att åtminstone bringa de förhållanden till främmande magt, som gälla afhandlingar och förbund, under hela statsrådets handläggning, hafva emellertid strandat, först på adelns och presteståndets, sedermera på Första Kammarens motstånd.

Om förslagen till förbättrande eller till ombildning af *försvaret* intet annat afse än hvad detta uttryck innebär, om de icke hafva till ändamål att förskaffa vårt land en militärstyrka, som lemna tillfälle till krigiska allianser och inblandning i stormagtstviser, hvilkas lösning kan komma att öfverlemnas åt svärdet, så böra icke heller från någon eller någons synpunkt några invändningar kunna göras mot folkyrkandet på garantier mot landets indragande i krigiska förvecklingar. Å andra sidan är det fåfängt att svara, att sådant aldrig kan falla någon in, att en svensk regering aldrig kan komma att begå den brottsliga dårskapen att ej såsom högsta grundsats för den utrikes politiken, i fredens intresse, uppfylla en åt alla håll obrottsligt opartisk neutralitets fordringar. Ty erfarenheten visar, att om Sverige flere gånger sedan år 1814 stått kriget nära — 1848—49, 1855—56, 1863—64 — detta icke berott deraf, att någon magt hotade Sverige med angrepp, eller ville tvinga vårt land ut ur dess neutralitet, utan uteslutande af vår regerings egen önskan och afsigt. Hvad som *då* borde hafva varit otänkbart, omöjligt, men icke var det, kan ej gerna påstås vara omöjligt framdeles.

Det är sannolikt allmänt bekant, att inom ett af våra stora grannland vid Östersjön en allmän opinion betraktar Sverige såsom en gifven allierad, och att inom det andra stora grannlandet de omständigheter, som gifvit upphof åt nämnda opinion, föranledt en misstro mot Sveriges

politik, hvilken uti inflytelsrika tidningar fått ett mycket otvetydigt uttryck. Det ligger i Riksdagens hand att på ett talande, på ett helt annorlunda kraftigt sätt än genom försäkringar och demonstrationer, rycka grunden undan så väl alliansanspråken på det ena som misstänksamheten på det andra hållet, i det att nemligen Riksdagen genom *lagbestämmelser* lägger i dagen svenska folkets fredliga uppsåt, samt låter sina grannar och andra folk veta, att Sveriges regering icke eger att låta vårt land, ehuru ej af någon angripet eller utmanadt, intaga en plats i ett möjligen kommande krig mellan tvenne eller flere stormagter.

Om redan på ståndsriksdagens tid, redan före det första steget till en vidare utveckling af 1812 års beväringinstitution, det ifrågasattes på skäl, hvilkas styrka sedan dess blott ökats, att afhjelpa det svåra felet i regeringsformen, att de utrikes ärendenas handhavande är öfverlemnadt åt Konungens okontrollerade godtfinnande, så bör väl vigten häraf framstå såsom ännu mera afgörande i ett ögonblick, då man vill göra de stridskrafter, som den allmänna värnpligten lemnar, till *hufvudsak i försvarsorganisationen*.

Jag tillåter mig därför att föreslå den förändring i värnpligtslagen, att § 28 mom. 3 i Kongl. Maj:ts förslag må erhålla följande lydelse:

3. Utan Riksdagens medgifvande må beväringen vid hären icke användas utom rikets gränser.

Då de nutida kommunikationerna tillåta urtima Riksdags sammanträdande inom ganska kort tid, kan en sådan bestämmelse icke öfver höfvan försena svenska truppers användande i Norge till de Förenade rikenas försvar, derest ett fiendtligt angrepp mot dem skulle i första hand riktas mot Norge. Skulle det likväl anses lämpligare, att Kongl. Maj:t må ega att för sådan händelse, utan Riksdagens samtycke, använda beväringen hvar som helst inom de Förenade rikenas gränser, föreslås, att till nämnda § fogas ett ytterligare mom.:

4. Om beväringens användande i Norge till försvar mot fiendtligt angrepp gäller hvad som kan blifva stadgadt i mellanrikslag angående båda rikenas skyldighet att bistå hvarandra till gemensamt försvar.

Stockholm den 22 oktober 1892.

Alfr. Bevell.